

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4(β): ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ (ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ): ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Διδάσκων: Θεόδωρος Ελευθεράκης
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο v.3.0***
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives v.3.0)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

- **Εισαγωγικά** (4)
 - Έννοιες λειτουργίας της κοινωνίας (1)
 - Κοινωνική ομάδα (1)
 - Κοινωνική οργάνωση (1)
 - Κοινωνικός θεσμός (1)
- **Κοινωνικά προβλήματα** (7)
 - Εισαγωγικά (5)
 - Θεωρίες (2)
- **Ναρκωτικά** (19)
 - Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (5)
 - Αιτίες, προϋποθέσεις & περιβάλλοντα (13)
 - Συμπέρασμα (1)

Εισαγωγικά: Βασικές έννοιες ανάλυσης της λειτουργίας της κοινωνίας (1/4)

- Α. Κοινωνική ομάδα
- Β. Κοινωνικότητα και κοινωνική συνοχή
- Γ. Κοινωνικοποίηση
- Δ. Κοινωνικός ρόλος
- Ε. Κοινωνικός έλεγχος
- ΣΤ. Κοινωνική οργάνωση, Κοινωνικός Θεσμός
- Ζ. Κοινωνικοί οργανισμοί
- Η. Κοινωνική αλλαγή

Εισαγωγικά: Κοινωνική ομάδα (2/4)

Κοινωνική ομάδα

- **Μέλη**, Υπεύθυνος
- Αλληλεπίδραση, Αλληλόδραση (**διαντίδραση**)
- Πλαίσια δομημένα
 - Αξιολογικά: Αρχές, **Αξίες**, ήθη, έθιμα
 - Κανονιστικά: **Κανόνες**, Έλεγχος (τυπικοί ή άτυποι), **Θεσμοί**
- Πρότυπα, Ρόλοι, Δράση, **Συμπεριφορά**
- **Ταυτότητα**: αίσθηση του ανήκειν στην ομάδα από τους ίδιους και από τους άλλους

↓
ΚΟΙΝΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Εισαγωγικά: Κοινωνική οργάνωση (Κ.Ορ.) (3/4)

– Το κάθε **κοινωνικό σύστημα**, λοιπόν, είναι μια:

- αυθύπαρκτη (υπάρχει από μόνο του),
- αυτοτελής (έχει όρια),
- σύνθετη (έχει συστατικά στοιχεία)

οντότητα, δηλαδή έχει κάτι παραπάνω από το άθροισμα των μερών του, την

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.

– Αποτελείται δε από:

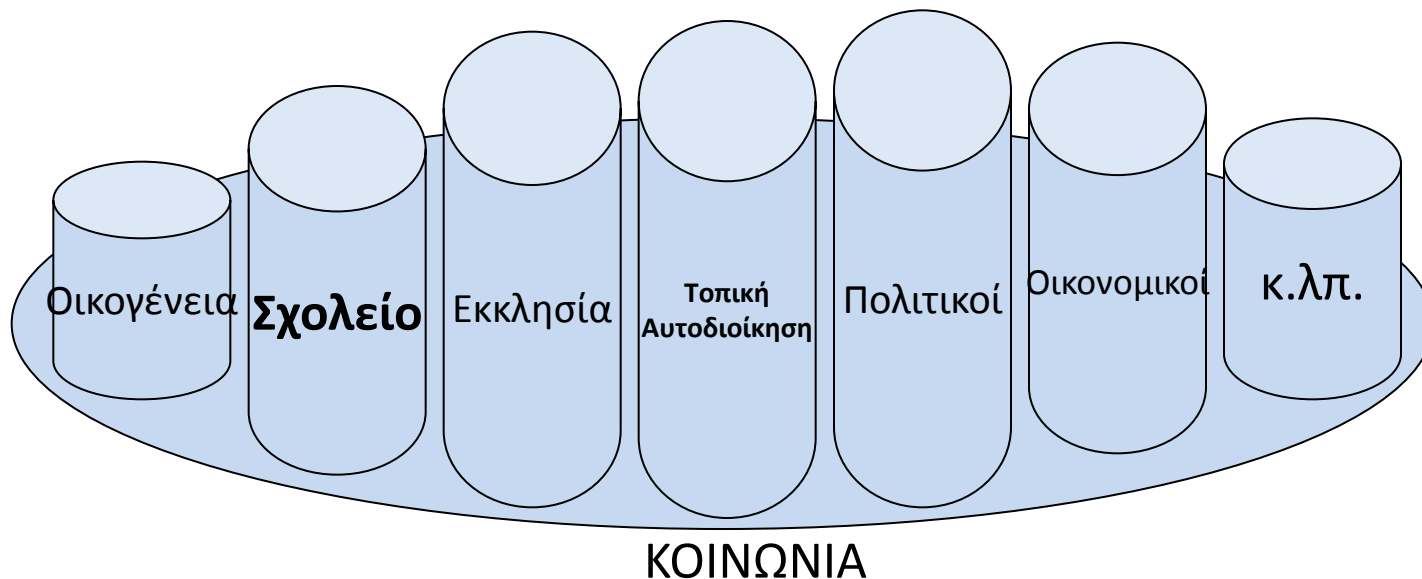
A. **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ** -Social structure: **σταθερή διάταξη** των μερών

B. **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ** -Social function: **σταθερή συμπεριφορά*** των μερών, η οποία εξασφαλίζει σταθερή συμπεριφορά του συστήματος

*-τρόπος ενέργειας ή ενεργειών, δραστηριοτήτων-

Εισαγωγικά: Κοινωνικός Θεσμός (Κ.Θ.) (4/4)

- παγιωμένα δίκτυα συμπεριφορών (τρόπος ενέργειας), *δράσεων* και *ρόλων*
- ένα σύστημα/σύνολο εξειδικευμένων & παγιωμένων κοινωνικών λειτουργιών, το οποίο δημιουργεί ηθική και νομική κατάσταση

Κοινωνικά προβλήματα: εισαγωγικά (1/5)

- Η δυσλειτουργία της κοινωνίας εκδηλώνεται με την εμφάνιση κοινωνικών προβλημάτων (μικρής ή μεγάλης έκτασης):
 - επηρεάζουν τις διανθρώπινες σχέσεις και προοδευτικά
 - διασπούν την ενότητα και τη συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων.
- Τα κοινωνικά προβλήματα συνδέονται άμεσα:
 - με τη δημιουργία αντίξων κοινωνικών συνθηκών για μεγάλα πληθυσμιακά σύνολα,
 - οδηγούν σε απόγνωση ικανό αριθμό πολιτών,
 - επικεντρώνουν στη δημοσιότητα τους την κοινή γνώμη και
 - υποχρεώνουν τους θεσμοθετημένους φορείς κοινωνικής προστασίας σε ανάληψη πρωτοβουλιών ή και σε διαρκή επαγρύπνηση.

Κοινωνικά προβλήματα: εισαγωγικά (2/5)

- Η κεντρική ευθύνη για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων ανήκει στην πολιτεία, που διαθέτει όλα τα μέσα:
 - δικαιοϊκά,
 - οικονομικά,
 - τεχνικά,
 - επιστημονικά και το
 - κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό για την εξασφάλιση μηχανισμών αντιμετώπισής τους.
- Αυτό βέβαια δεν απαλλάσσει τους μεμονωμένους πολίτες από την προσωπική τους ευθύνη για τη συμμετοχή σε συλλογικές δραστηριότητες, με σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Κοινωνικά προβλήματα: εισαγωγικά (3/5)

- **Κατηγορίες** κοινωνικών προβλημάτων:
 - **α) έκτακτα ή παροδικά**
(θεομηνίες, φυσικές καταστροφές, πόλεμοι, επιδημίες, οικονομική κρίση) και
 - **β) διαρκή**
(πείνα, φυλετικές διακρίσεις, ναρκωτικά, βία, οικολογική καταστροφή).

Κοινωνικά προβλήματα: εισαγωγικά (4/5)

- **Αναδρομή-παράγοντες** κοινωνικών προβλημάτων:
 - Σε όλη τη διάρκεια του **19ου αιώνα**, που θεωρείται ιδιαίτερα οικονομικός, τα κοινωνικά προβλήματα εμφανίζονταν με έναν ιδιαίτερο «οικονομικό χρωματισμό».
 - Στον **20ο αιώνα** και ιδιαίτερα στις τελευταίες δεκαετίες, τα κοινωνικά προβλήματα εκτείνονται σε πολλές και διαφορετικές περιοχές.

Παράγοντες (οι πιο σημαντικοί) είναι:

- η γεωγραφική περιοχή,
- οι τοπικές οικονομικές συνθήκες,
- η δομή του πολιτισμού,
- το κοινωνικο-πολιτικό σύστημα,
- το επίπεδο της τεχνολογικής ανάπτυξης,
- οι εγγενείς πλουτοπαραγωγικές πηγές και βέβαια
- η οργάνωση της κοινωνικής ζωής.

Κοινωνικά προβλήματα: εισαγωγικά (5/5)

- Γενικά τα κοινωνικά προβλήματα αναδύονται, όταν σημαντικός αριθμός ανθρώπων θεωρεί προβληματική μια κατάσταση ζωής, από την οποία θέλει και προσπαθεί να απαλλαγεί.

Κοινωνικά προβλήματα: Θεωρίες (1/2)

- **Θεωρίες γένεσης κοινωνικών προβλημάτων:** Για την αιτία που προκαλεί τη γένεση των κοινωνικών προβλημάτων προτάθηκαν διάφορες θεωρίες:
- **1. Θεωρία του λεγόμενου «κοινωνικού ανταγωνισμού»**, που ανάγει τα κοινωνικά προβλήματα σε **θεμελιώδεις αντιθέσεις, απότοκες των διαφορετικών συμφερόντων και αξιών.**
- Εδώ γίνεται λόγος για **διαφορετικές ιδεολογίες**, που είναι φυσικό να βρίσκονται σε διαλεκτική αντιπαράθεση και σε ενδεχόμενο σύγκρουσης.
- Η θέση αυτή εκφράστηκε μέσα από **«κοινωνιστικές» απόψεις**, και εισηγητές της είναι ο K. Marx, G. Simmel, G. Sorel, A. Small.
- Τα κοινωνικά προβλήματα περιορίζονται **στο χώρο της οικονομίας** και όταν ορισμένες φορές δεν είναι απόλυτα οικονομικής υφής, **στο βάθος συνδέονται με οικονομικές αιτίες.**

Κοινωνικά προβλήματα: θεωρίες (2/2)

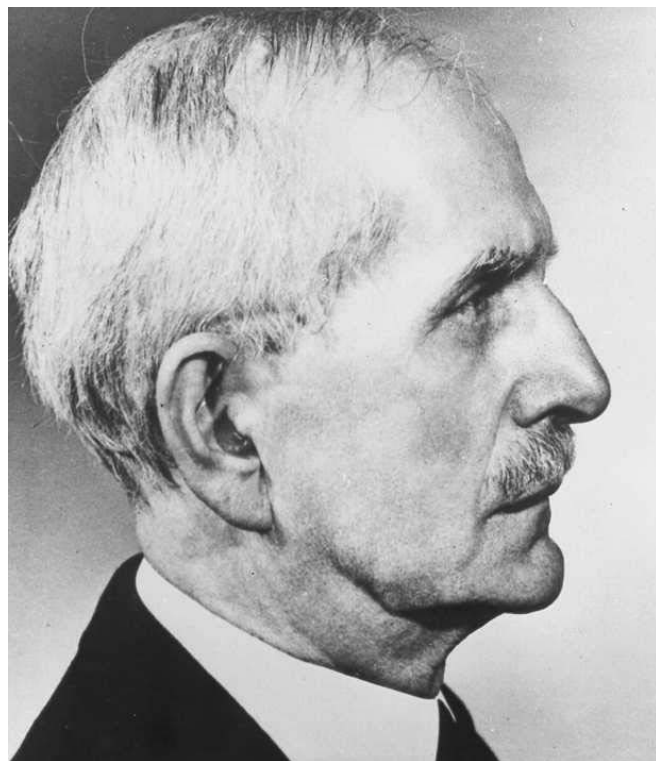
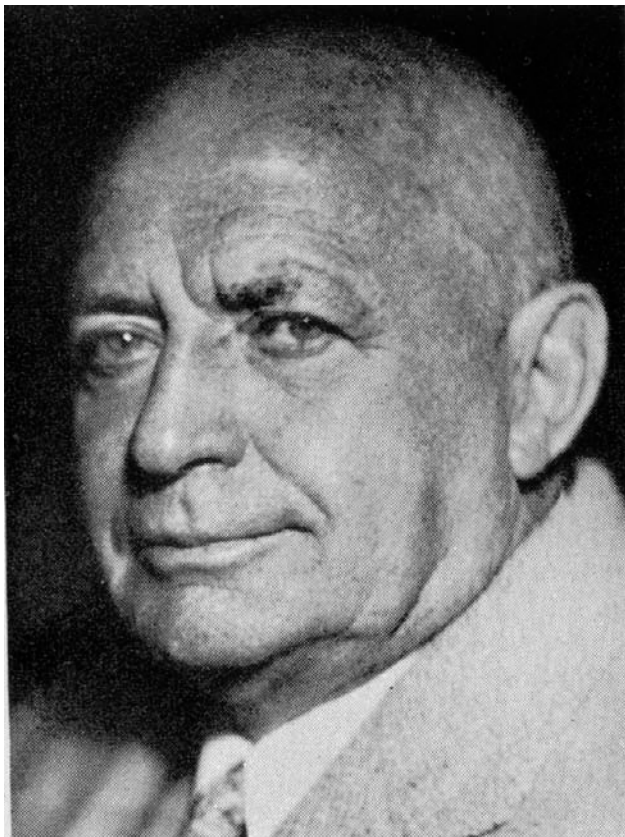
- 2. Θεωρία της «κοινωνικής αποδιοργάνωσης», δείχνει να είναι περισσότερο ιδεαλιστική. Προσπαθεί να εξηγήσει την προέλευση των κοινωνικών προβλημάτων, από καταστάσεις που φανερώνουν ότι **μικρές ομάδες αποκόπτονται από τη γενική κοινωνική συνείδηση**, σε σημείο που να είναι πλέον **δύσκολη η επικοινωνία**.
- Εισηγητές της θεωρίας αυτής ήσαν ο W. Thomas, F. Znaniecki, R. Lee Faris.
- Οι ιδεαλιστές αυτοί οικονομολόγοι της **Σχολής του Smith (Σικάγο)**, με αφετηρία την παραπάνω θεωρία, υποστήριξαν ότι οι **δυνατότητες για τη γεφύρωση ενός τέτοιου οικονομικού χάσματος μπορούν να αναζητηθούν στην εφαρμογή του οικονομικού φιλελευθερισμού**, που και μπορεί και έχει τη δυνατότητα να **αποκαταστήσει ενιαία κοινωνική συνείδηση**, ειδικά στις δυτικές κοινωνίες.

Κοινωνικά προβλήματα: θεωρίες

- 2. συνέχ.

- Ο Σκοτσέζος οικονομολόγος και ηθικός φιλόσοφος, **Άνταμ Σμιθ** θεωρείται ιδρυτής της σύγχρονης επιστήμης της πολιτικής οικονομίας και θεμελιωτής του οικονομικού φιλελευθερισμού.
- Το διασημότερο έργο του, «Ο πλούτος των εθνών», 9 Μαρτίου 1776, υποστηρίζει την **ελευθερία του εμπορίου και των αγορών** και την αποδέσμευσή τους από τον κρατικό παρεμβατισμό και τα προστατευτικά μέτρα.

Τα ναρκωτικά: Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (1/5)

- Η κυκλοφορία, η διάδοση, η ροπή, η χρήση και το πάθος των ναρκωτικών συνθέτουν στην εποχή μας ένα **πολύπλοκο κοινωνικό πρόβλημα**, με επικίνδυνες προεκτάσεις και συνέπειες πάνω στην πορεία του πολιτισμού και της ανθρωπότητας.
- Το ίδιο πρόβλημα έχει εντοπίσει η ιστορική έρευνα και σε άλλες εποχές στο παρελθόν, ποτέ όμως με τόση δραματικότητα, με τόσα θύματα, με τόσο κόστος κοινωνικής παθολογίας και με τόσες δραματικές συνέπειες, όσες σήμερα.
- Άρα, πίσω από το φαινόμενο πρέπει να υπάρχει μια σειρά κοινωνικών μεταβλητών, που σε κάθε ιστορική στιγμή μορφοποιούν διαφορετικά αποτελέσματα με διαφορετική, αντίστοιχα, την οξύτητα του προβληματισμού.
- Αυτές τις **κοινωνικές μεταβλητές** είναι ανάγκη να αναζητήσουμε, και μάλιστα στις χρονικές, πολιτιστικές και κοινωνικές προοπτικές του σήμερα.

Τα ναρκωτικά: Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (2/5)

- Και αυτονόητα προσανατολιζόμαστε στη διερεύνηση της φυσιολογίας του «σύγχρονου ανθρώπου», που χωρίς άλλο προσδιορίζει τις **βαθύτερες αιτίες**, από όπου **τροφοδοτούνται η «ροπή»*** και το «πάθος» * στα ναρκωτικά.
- **Θεωρητική έννοια «σύγχρονος άνθρωπος»:**
 - α. άνθρωπος, ως δημιουργός και εκφραστής του τύπου του σημερινού πολιτισμού
 - β. νέος που οραματίζεται έναν άλλον καλύτερο κόσμο, χωρίς τα στίγματα των **ακροτήτων**, του **απανθρωπισμού** και των **ενοχών** κυρίως του 20ού αιώνα.

* ζωνή κλίση, διάθεση για κάτι

* ακατανίκητη επιθυμία, έντονη ψυχική κατάσταση

Τα ναρκωτικά: Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (3/5)

- Η σύγχρονη κοινωνική ανθρωπολογία είναι απογοητευμένη από την εικόνα του μέσου κοινωνικού ανθρώπου:
 - Ένα σύνολο από αντιδράσεις, τάσεις, θέσεις, επιδιώξεις, εκδηλώσεις, στόχους και διεκδικήσεις του κινούνται στις προοπτικές ενός φανερού ατομοκρατισμού, που περιθωριοποιεί τη σημασία των ηθικών, θεσμικών, πνευματικών, θρησκευτικών και γενικά πολιτιστικών αξιών.
 - Έτσι, το «σύνδρομο της βίας» απειλεί σήμερα όσο ποτέ άλλοτε τις διανθρώπινες σχέσεις, την οικογένεια, τις κοινωνίες, τα έθνη και τους πολιτισμούς.
 - Κάθε πτυχή του πολιτισμού μας έχει δεχτεί τη διάβρωση του υπολογισμού και της σχετικοποίησης.
 - Είναι κοινή η διαπίστωση ότι η κρίση των θεσμών και των αξιών εμφανίζεται στον καιρό μας με μια ιδιαίτερη έξαρση.
 - Αναρίθμητες θεωρίες αμφισβήτησης ευνοούν επίσημα και προκλητικά τη διάδοση του ατομισμού, του μηδενισμού, του ευδαιμονισμού, του αναρχισμού και του αθεϊσμού (ή μη θρησκευτικότητας).

Τα ναρκωτικά: Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (4/5)

- Έτσι, δεν είναι διόλου ανεξήγητη:
 - η πρόσφατη οξύτητα του προβλήματος των ναρκωτικών, και
 - η φοβερή εξάπλωση της παιδικής και εφηβικής εγκληματικότητας.
- **Ο άνθρωπος και οι συλλογικότητες**, δηλαδή τα επίπεδα των κοινωνικών σχέσεων, που δημιουργεί (**οικογένεια, τοπική κοινότητα, εθνική ή την παγκόσμια κοινωνία**), σήμερα ιδιαίτερα, διακατέχονται και επηρεάζονται πιο έντονα από όσο στο παρελθόν από το πνεύμα ενός **συγκρητιστικά** (συγκερασμός πολιτιστικών στοιχείων) **παγκόσμιου πολιτισμού**, μπροστά στον οποίο στέκουν αναιμικοί και ανίσχυροι οι **τοπικοί παραδοσιακοί πολιτισμοί**.
- Αυτό ήταν αναπόφευκτο, όταν από τις αρχές του αιώνα μας περάσαμε σταθερά, με μια προοδευτική επιτάχυνση, στον αιώνα της «**πολιτιστικής παγκοσμιότητας**» ή **παγκοσμιοποίησης**.

Τα ναρκωτικά: Εισαγωγή-ιστορική αναδρομή (5/5)

- Στην εποχή μας (τρίτη βιομηχανική επανάσταση),
 - η εύκολη διακίνηση ιδεών,
 - ο τουρισμός,
 - η μείωση των αποστάσεων με την ταχύτητα που προσφέρουν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα μεταφορών,
 - η διαφήμιση,
 - ο δυναμισμός της μόδας,
 - οι περισσότερες δυνατότητες και ευκαιρίες συμμετοχής στα αγαθά του πολιτισμού, και πολλά άλλα,έχουν εξαφανίσει την παραδοσιακή ιδιαιτερότητα των εθνικών συνόρων και ευνοούν τη διάδοση νέων αντιλήψεων και αθόρυβες προσαρμογές σε νέους τρόπους ζωής.
- Οι επισημάνσεις αυτές μας βοηθούν να εντοπίσουμε και να περιγράψουμε τις αφετηρίες των παραγόντων που δημιουργούν, υποβοηθούν ή υποθάλπουν τη ροπή στα ναρκωτικά.
- Ξεκινάμε, λοιπόν, από τις κοινωνικές αιτίες που προοδευτικά παράγουν ψυχοσυγκινησιακή αντίδραση με τα γνωστά αποτελέσματα της αυτοκαταστροφής.
- Μια έντιμη κοινωνιολογική τοποθέτηση αρνείται κατηγορηματικά να επιρρίψει όλο το βάρος των ευθυνών και των ενοχών στις πλάτες του τοξικομανή (συνέπειες της ροπής και του πάθους του).

Τα ναρκωτικά.

Θεωρία & έρευνα για αιτίες (1/13)

- Η διεπιστημονική συντονισμένη έρευνα και συνεργασία (Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας και Ιατρικής):
- Δείχνει το αρχικό πόρισμα, που αποτελεί και τη μεθοδολογική βάση για την παραπέρα διερεύνηση, είναι η ομόφωνη διαπίστωση ότι ο χρήστης των ναρκωτικών είναι ένας τύπος αρρώστου, με μια σειρά αντιδράσεων που παράγει η ίδια η αρρώστια και όχι βέβαια ο χαρακτήρας ή η φύση του.
- Είναι φανερό ότι εμφανίζεται ψυχική διαταραχή με κύριο χαρακτηριστικό της: ένα σύμπλεγμα γνωστικών (νοητικών), συμπεριφορικών και σωματικών συμπτωμάτων που δείχνουν ότι το άτομο έχει έκπτωση στην ικανότητα ελέγχου της χρήσης της ψυχοδραστικής ουσίας και συνεχίζει τη χρήση της παρά τις αρνητικές της συνέπειες.
- Άλλωστε, κανείς δε γεννιέται με τη ροπή και το πάθος, ως κληρονομική προδιάθεση, άρα υποδεικνύεται η ανάγκη αναζήτησης της ευθύνης έξω από τον χρήστη, που εύστοχα χαρακτηρίζεται ως «θύμα».

Τα ναρκωτικά. Θεωρία & έρευνα για αιτίες: περιβάλλοντα (2/13)

- Η σύγχρονη κοινωνιολογία του προβλήματος των ναρκωτικών, μετά από μια σειρά εμπειρικών μελετών, εντόπισε:
 - **1. τα περιβάλλοντα**, μέσα στα οποία αναπτύσσονται **τα κίνητρα και οι προϋποθέσεις**, που προοδευτικά φέρνουν το νέο μπροστά στο δίλημμα της **πρώτης χρήσης-δοκιμής**.
 - Συχνά η δοκιμή αυτή συνδέεται με τα λεγόμενα «**μαλακά ναρκωτικά**» που, κατά τους ισχυρισμούς των διακινητών τους, θεωρούνται τελείως ακίνδυνα. Η άποψη αυτή είναι ολότελα **εσφαλμένη**, γιατί οι στατιστικές απέδειξαν ότι και με τα μαλακά ναρκωτικά δημιουργείται εθισμός και μάλιστα με επικίνδυνες εκδηλώσεις στέρησης στις νεαρές ηλικίες.
 - **Τέτοια περιβάλλοντα είναι:**
 - Χώροι εξωοικογενειακής ζωής και ιδιαίτερα ψυχαγωγίας,
 - κέντρα παραθερισμού και διακοπών,
 - χώροι περιπάτου, εφηβικών εκδηλώσεων,
 - αθλητικά κέντρα και
 - αυτό το σχολικό περιβάλλον.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: περιβάλλοντα (3/13)

- Από σχετικές έρευνες στην Αγγλία, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Γερμανία και την Πολωνία έδωσαν σχεδόν παράλληλα επίπεδα στα ποσοστά των χώρων (περιβάλλοντα) από όπου ξεκίνησε η πρώτη χρήση.
 - 46% είναι **χώροι ψυχαγωγίας τύπου club, pub, disco**, χώροι συνήθως μεταμεσονύκτιας διασκέδασης, με χαμηλό φωτισμό, ισχυρά ηχητικά συγκροτήματα και φυσικά μειωμένο κοινωνικό έλεγχο
 - 27% **χώροι περιπάτου και εφηβικών εκδηλώσεων**, εκεί όπου η επιδειξία μανία και ο μιμητισμός δημιουργούν ισχυρές παρορμήσεις
 - 13% **κατασκηνωτικά ή παραθεριστικά κέντρα τύπου camping**, όπου η απουσία των μεγαλύτερων και η φύση ευνοούν την «απελευθέρωση» και τη λήψη τολμηρών αποφάσεων
 - 9% **αθλητικά κέντρα και σχολικό περιβάλλον** και
 - 5% **αναμορφωτήρια ή φυλακές ανηλίκων**

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: α. Κοινωνικο-πολιτικά (4/13)

- 2. Ερμηνεία αιτίων-κινήτρων-προϋποθέσεων:
- α. Κοινωνικο-πολιτικά αίτια:
 - Οι κοινωνιστικές-μαρξιστικές **θεωρίες του κοινωνικού ανταγωνισμού και της σύγκρουσης**, βέβαια, υποστηρίζουν ότι ο **οικονομικός παράγοντας** διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην **εγκληματικότητα**, την **παρέκκλιση** ή την **αποκλίνουσα συμπεριφορά**, άρα και στα ναρκωτικά.
 - Έτσι, ωθούνται στις ναρκωτικές ουσίες, κυρίως, **έφηβοι ή άτομα** που προέρχονται από **κατώτερα κοινωνικά στρώματα**, στα οποία οι οικονομικές δυνατότητες κάλυψης βασικών αναγκών, αλλά και ακόμη περισσότερο των πολιτιστικών, πνευματικών και εκπαιδευτικών αναγκών είναι περιορισμένες.
 - Η **φτώχεια**, η **ανέχεια** και η **μη δυνατότητα κάλυψης υψηλότερων ή και στοιχειωδών αναγκών**, κυρίως, των εφήβων τους αφήνουν εύκολη λεία στα πλοκάμια των εγκληματιών εμπόρων και διακινητών ναρκωτικών ουσιών, του «λευκού θανάτου» όπως λέγεται.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: α. κοινωνικο-πολιτικά (4/13)

- α. Κοινωνικο-πολιτικά αίτια: (συνέχ.)
 - Η κριτική προσέγγιση της εγκληματολογίας τονίζει την μεγάλη ευθύνη, συγχρόνως, των **πολιτικών παραγόντων -πολιτική εξουσία-**, που καλούνται: να ανατρέψουν τις υπερβολικές κοινωνικές ανισότητες, άρα τις εκπαιδευτικές και τις άλλες, λαβαίνοντας **προληπτική και κατασταλτική πολιτική**.
 - Έτσι, δικαιώνεται και η ερμηνεία που επιχειρεί συσχετισμό των ποσοστών των νέων στα ναρκωτικά με το μέγεθος του ενεργού κοινωνικού ελέγχου.
 - Έρευνες αποδεικνύουν ότι όπου ο κοινωνικός έλεγχος είναι ουσιαστικός και εμφανής, είναι αυτονόητη η μειωμένη πρόκληση για την πρώτη δοκιμή των ναρκωτικών, αντιστρόφως εκεί, όπου ο έλεγχος είναι υποτυπώδης ή σχεδόν ανύπαρκτος, η πρόκληση γίνεται φανερά, επίμονα και όχι σπάνια καταναγκαστικά.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: β. κρίση ταυτότητας (5/13)

- **β. Επίσης**, μια σημαντική λεπτομέρεια της εφηβικής ηλικίας, που συνήθως αποτελεί την προσωπική αιτία και παρόρμηση για την απόφαση της πρώτης χρήσης-δοκιμής. Η λεπτομέρεια αυτή συνδέεται με τη γνωστή «κρίση ταυτότητας» της εφηβείας, κατά την οποία ο νέος επιχειρεί την πρώτη έξοδο από το κέλυφος της οικογενειακής εξάρτησης και μαζί την πρώτη απόπειρα απόδειξης ότι ανδρώθηκε, είναι κάποιος με **αυτόνομη προσωπικότητα** και όχι το «παιδί του μπαμπά και της μαμάς».
- Η περίοδος αυτή συνδέεται με αλόγιστες αντιθέσεις και υπερβολές. Ο έφηβος αγωνίζεται να πνίξει βάνουσα την παιδικότητά του, αυτοπροβάλλεται ως σκληρός και ενδιαφέρεται να πείσει τους άλλους για τη χειραφέτησή του.
 - Εμφανίζεται τολμηρός και δείχνει να **αδιαφορεί για τον κίνδυνο**. Προσπαθεί να αποδείξει ότι κατανίκησε τους φόβους του και ενδιαφέρεται να ξεχωρίσει και να ηρωοποιηθεί.
 - Στις καθημερινές του συντροφίες και στις φιλίες, διεκδικεί μια **θέση προβολής και αναγνώρισης**, και αν υπάρχουν πρόσωπα του άλλου φύλου, προστίθεται η **επιθυμία του εντυπωσιασμού**, για να αποτολμηθούν τελικά ενέργειες έξω από τα όρια της λογικής και της σοβαρότητας.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: β. κρίση ταυτότητας (6/13)

- β. (συνέχ.)
- Το στοιχείο του **εφηβικού παραλογισμού** δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να εκτιμηθεί με κριτήρια αυστηρά και απόλυτα. Είναι περιστασιακό και παροδικό, γιατί συνδέεται με την «κρίση ταυτότητας», και συνήθως εκφυλίζεται.
 - Όμως σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται πραγματικά **επικίνδυνο**, όταν, μετά από τη σκληρότητα και την αυστηρότητα των μεγαλύτερων, παγιώσει κατάσταση εμμονής και πείσματος και προσκολληθεί αλόγιστα σε συναισθηματικές ή βιολογικές έμμονες ιδέες-δεσμεύσεις, όπως: **αυτοκτονία, εγκατάλειψη της οικογενειακής στέγης, τάσεις εγκληματικότητας ή χρήση των ναρκωτικών.**
- Στις περιπτώσεις αυτές λειτουργεί μια **ψυχο-συγκινησιακή παρόρμηση**, γνωστή στους μελετητές ως «**αδαμικό πλέγμα**», με την οποία η Δυναμική Ψυχανάλυση ερμήνευσε την ενστικτώδη κίνηση προς το απαγορευμένο. Ένας πολύ μεγάλος αριθμός νέων αποτολμά την πρώτη χρήση-δοκιμή των ναρκωτικών, **σαηνευμένος από τις περιγραφές των αγνώστων και μυστηριακών εμπειριών/φαντασιώσεων των άλλων**, όπως: ονειρικές καταστάσεις, εξωσωματικά βιώματα, δυνατότητες ατομικής φυγής, ηδονισμός και χαύνωση, διέξοδος από το άγχος και **αποδέσμευση από τα προβλήματα της ζωής.**

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: γ. Οικογ. Κοιν/ση (7/13)

- γ. Οικογενειακή κοινωνικοποίηση - διαπαιδαγώγηση.
- Αν δεν υπάρχουν ισχυροί δεσμοί οικογενειακής πληρότητας και αγάπης, ψυχοπνευματική ωριμότητα με ισχυρά ηθικά ερείσματα και θρησκευτική πίστη, οι κίνδυνοι δεν είναι απλά υπαρκτοί, αλλά ήδη έχουν εισβάλει στην οικογένεια. Το «αδαμικό πλέγμα», λοιπόν, που σημαδεύει την εξέλιξη της εφηβείας, της δημιουργεί πραγματικά κίνητρα ροπής, γι' αυτό στην εφηβεία χρειάζεται ιδιαίτερη στοργή, κατανόηση, εμπιστοσύνη και αγάπη. Με τις παραπάνω εκτιμήσεις εγγίζουμε το χώρο της οικογένειας, που αποτελεί το πρώτο επίπεδο κοινωνικής ζωής.
- Οικογενειακή συνοχή: Από μια σχετική έρευνα, που έγινε το 1984 στη Σουηδία σε ένα σύνολο 5.000 τοξικομανών νέων, διαπιστώθηκε ότι:
 - **61%** προερχόταν από διαλυμένες οικογένειες,
 - **20%** από οικογένειες με μάλλον σοβαρά προβλήματα συνοχής και αμοιβαιότητας μεταξύ των μελών τους,
 - **12%** από οικογένειες με αγαθές σχέσεις μεταξύ των συζύγων, που όμως μεγάλωσαν τα παιδιά τους σε κλίμα «υπερπροστατευτισμού» και
 - μόνο **7%** από οικογένειες χωρίς εμφανή, τουλάχιστο, προβλήματα σχέσεων ή αγωγής.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: γ. Οικογ. Κοιν/ση (8/13)

- γ. (συνέχ.)
- Η **συνοχή** είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για κάθε κοινωνική ομάδα, έτσι και η **οικογενειακή συνοχή** και **αρμονία** αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την επίτευξη ενός κύριου στόχου της, δηλ. την ομαλή ανάπτυξη του παιδικού και του εφηβικού χαρακτήρα. Εδώ **συγκλίνουν οι απόψεις των παιδαγωγών και των κοινωνιολόγων**, αφού σειρά από παράλληλες προσεγγίσεις οδηγεί αβίαστα στα ίδια συμπεράσματα.
- Έτσι, **οικογενειακά φαινόμενα**, όπως τα παρακάτω, δημιουργούν προβλήματα στη συμπεριφορά των νέων:
 - Βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των συζύγων,
 - υποκρισία,
 - ανειλικρίνεια, μικρά ή μεγάλα ψέματα,
 - έλλειψη εμπιστοσύνης,
 - αμφίπλευρες κλοπές του ενός από τον άλλον,
 - συκοφαντία του άλλου στο παιδί,
 - αυταρχισμός και
 - περιφρόνηση,
- έχουν χαρακτηριστεί ως οι πιο επικίνδυνες πράξεις για την ψυχοπνευματική ισορροπία του παιδιού και του εφήβου, διότι έτσι τραυματίζεται επικίνδυνα η νεανική ψυχή, κλονίζεται η εμπιστοσύνη στα πρόσωπα, σπάζουν οι συναισθηματικοί και οι συγκινησιακοί δεσμοί και η **απομάκρυνση είναι μοιραία**.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: γ. Οικογ. Κοιν/ση (9/13)

- γ. (συνέχ.)
- Τα **ίδια αποτελέσματα γεννούν**:
 - βίαιες τιμωρίες,
 - σκληρές ποινές και
 - απόλυτες τοποθετήσεις

σε θέματα ευρύτερης ηθικής, όταν μάλιστα η **συμπεριφορά των γονέων**, για τα ίδια θέματα, παρουσιάζεται σχετική, επιεικής και χαλαρή (διαφοροποίηση πρότυπου από τη θεωρία στην πράξη **-ΑΣΥΜΦΩΝΙΑ ΛΟΓΩΝ & ΕΡΓΩΝ-**).
- Στις περιπτώσεις αυτές, το **συναισθηματικό κενό** που δημιουργείται, αναζητεί «**αναπλήρωση**». Ένα αίσθημα μοναξιάς και πικρίας γεννά **τάσεις μηδενισμού**, που σύντομα θα μεταμορφωθούν σε **μίσος, εκδικητικότητα και επιθετικότητα**, με παράλογη πρόθεση **αυτοκαταστροφής**.
- Η κατηγορία των νέων, που φθάνει σε τέτοια όρια, δέχεται με πλήρη επίγνωση τις συνέπειες κάθε αλόγιστης απόφασης, που μπορεί να ποικίλλει από **απλή επανάσταση** έναντι του οικογενειακού κατεστημένου, μέχρι **ακρότητες βίας και υπερβολική χρήση ναρκωτικών**.
- Η κατηγορία αυτή των τοξικομανών καταλήγει μαθηματικά στο **θάνατο**. Ο λόγος είναι απλός. Απορρίπτει το διάλογο, δε δέχεται την αποτοξίνωση και μια πιθανή ανάνηψή της θα πρέπει να στηριχθεί σε προσφορά ισχυρής εξωοικογενειακής αγάπης, ικανής να αφυπνίσει συναισθηματικές αναφορές και να αποκαταστήσει δυνατότητα εμπιστοσύνης.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: γ. Οικογ. Κοιν/ση (10/13)

- γ. (συνέχ.)
- Τάσεις «υπερπροστατευτισμού», ως ένα μεγάλο βαθμό, προσδιορίζουν το κλίμα της αγωγής και τις σχέσεις των συγχρόνων γονέων απέναντι στα παιδιά τους.
- Το φαινόμενο αυτό δεν είναι άγνωστο και σε παλαιότερες εποχές.
- Όμως, σήμερα συναντάται περισσότερο και αναπτύσσεται ως πολύ θετική διάθεση παροχών, και αποτελεί ψυχολογική αντιστροφή εμπειριών στερήσεων που έζησαν οι ίδιοι οι γονείς, σε νεότερες ηλικίες. Η διάθεση αυτή τροφοδοτείται από μια «αλόγιστη αγάπη», που αδυνατεί να αντιληφθεί την παιδαγωγική σημασία του «όχι» και της «απαγόρευσης».
- Με τις διαρκείς παροχές αμβλύνεται προοδευτικά στο παιδί η αίσθηση του μέτρου και της ισορροπίας, και καθυστερεί επικίνδυνα η ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης και της ευθύνης. Η εύκολη εξασφάλιση των ζητούμενων αγαθών ισχυροποιεί τους δεσμούς εξάρτησης από τους γονείς του. Παρατείνεται αδικαιολόγητα η παιδικότητα των νέων, και προσφέρει στην κοινωνία ανέτοιμους πολίτες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ζωής.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: γ. Οικογ. Κοιν/ση (11/13)

- γ. (συνέχ.)
- Είναι φανερό ότι ο μεταπολεμικός αστισμός και ο παρεπόμενος του νεοπλουτισμός, ευνόησαν τη δημιουργία της «οικογένειας θερμοκήπιο», που είναι έξω από τις εμπειρίες, την πολυπλοκότητα, την τραχύτητα και την προβληματική της σύγχρονης κοινωνίας.
- Νέοι, που προέρχονται από τέτοια περιβάλλοντα είναι κατά κανόνα **ευκολόπιστοι και απονήρευτοι**. Έτσι συνάπτουν εύκολα «**τυφλές φιλίες**», εξιδανικεύουν το πρόσωπο και τις πράξεις του φίλου, αναπτύσσουν έντονη επιθυμία μιμητισμού και, κάτω από έναν ιδιαίτερα ασταθή χαρακτήρα, γίνονται ευεπίφοροι σε επιρροές και επιδράσεις.
- Η πιο διαδεδομένη θεραπευτική τακτική, ειδικά στις αγγλοσαξονικές χώρες, τα τελευταία χρόνια είναι τα λεγόμενα «**στεγνά προγράμματα αποτοξίνωσης**» που, χωρίς τη χρησιμοποίηση φαρμακοτοξικών υποκατάστατων, όπως η μεθαδόνη που υποκαθιστά την ηρωίνη, επιχειρούν ηθική και κυρίως θρησκευτική αφύπνιση των νέων της κατηγορίας αυτής, με ταυτόχρονη προετοιμασία για την σκληρή πραγματικότητα του σημερινού κόσμου.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: δ. Εξω-οικογ. Κοιν/ση (12/13)

- δ. Εξωοικογενειακή κοινωνικοποίηση-διαπαιδαγώγηση:
- Εξωοικογενειακή κοινότητα είναι:
 - η συντροφιά των φίλων,
 - το σχολικό περιβάλλον,
 - η γειτονιά, ο τόπος γέννησης, εργασίας και κατοικίας, το χωριό ή η πόλη.
- Εκεί δεσπόζουν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες, οργανισμοί, θεσμοί, όπως είναι:
 - η φιλική ομάδα των συνομήλικων που συναντάται παντού (γειτονιά, σχολείο, εργασία),
 - η σχολική κοινότητα,
 - η σχολική τάξη και
 - οι επαγγελματικές ομάδες και οργανισμοί.
- Το άτομο, σ' όλα τα επίπεδα, συμμετέχει, στη βασική ομάδα-συντροφιά των φίλων, όπου εκφράζεται και ζει το **φαινόμενο του «ομαδισμού»** που ενσυνείδητα υποβάλλει ομοιομορφία στα επίπεδα εμφάνισης, συμπεριφοράς, ύφους, ιδεολογίας και τρόπου ζωής.
- Η σύγχρονη κοινωνιολογική έρευνα αποκάλυψε την **ύπαρξη ισχυρών ενδοομαδικών επιρροών** που εκδηλώνονται ως **μορφές μόδας** και τύποι συμπεριφοράς με τάσεις παγκοσμιότητας. Το πέτσινο μπουφάν, η εξεζητημένη κόμμωση, οι ψηλοτάκουνες μπότες, το επαναστατημένο ύφος, η αργκό γλώσσα, η rock μουσική θεωρούνται διεθνή standards του **«εφηβικού ομαδισμού»** και επιβάλλονται συνήθως από τολμηρές προσωπικότητες αρχικά σε επίπεδο φιλίας.

Τα ναρκωτικά: θεωρία & έρευνα για αιτίες: δ. Εξω-οικογ. Κοιν/ση (13/13)

- δ. (συνέχ.)
- Η **φιλία** είναι μια αναμφισβήτητη αναγκαιότητα για το νέο, αλλά η πορεία και ο ρόλος της προσδιορίζονται από τις δυναμικές προσωπικότητες που την κατευθύνουν ανάλογα με την ποιότητά τους:
 - α. Καλοί και ακέρατοι χαρακτήρες μορφοποιούν τη φιλία σε καταφυγή ηθικής πληρότητας, ενώ
 - β. κακοί και διεστραμμένοι χαρακτήρες μεταβάλλουν τη φιλία σε εστία εκτροπών και καταστροφής.
- Η δεύτερη περίπτωση αποτελεί συχνά την πιο συνηθισμένη τακτική για τη **μύηση αφελών** στη χρήση των ναρκωτικών, εμφανίζοντας:
 - ως φίλους πρόσωπα που πληρώνουν πάντα το λογαριασμό, που δείχνουν, ως δικά τους, ξένα ακριβά αυτοκίνητα, που κυκλοφορούν με εντυπωσιακό και υπερμοντέρνο ντύσιμο, και υπόσχονται στους φίλους εκπλήξεις εμπειριών και φανταστικές γνωριμίες.
 - Ετερόφυλες φιλίες αυτού του είδους, επενδεδυμένες με το πέπλο του ερωτισμού, απέσπασαν από το οικογενειακό περιβάλλον αναρίθμητες αφελείς κυρίως νέες και τις μετέβαλαν σε δούλες του πάθους των ναρκωτικών και του προστάτη τους, που προσφέρει τη δόση τους, αλλά βέβαια ποτέ χωρίς ανταλλάγματα.

Τα ναρκωτικά: συμπέρασμα (1/1)

- *Συμπερασματικά:*
- Όσο για τα τραγικά θύματα αυτής της βιοψυχικής αλλοτρίωσης, υπάρχουν «καλά νέα».
- Είναι τα αποτελέσματα προγραμμάτων, όπως το «Synanon» στις Η.Π.Α. που επανάφερε 14.000 τοξικομανείς νέους στη ζωή, και τα δικά μας «Ιθάκη» και «Στροφή», που άνοιξαν παράθυρα ελπίδας σε εκατοντάδες θύματα και γονείς στη χώρα μας.
- Πάνω απ' όλα, όμως, η προληπτική διαδικασία:
 - της **ορθής κοινωνικοποίησης** και
 - της **προληπτικής ή & περιοριστικής κοινωνικής πολιτικής** είναι προτιμότερη.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης